

TOTOŽNOSŤ ORGÁNU ROZHODOVANIA A ORGÁNU PRIESKUMU V PRÍPADE GENERÁLNEHO PROKURÁTORA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

I. Ak generálny prokurátor Slovenskej republiky (ďalej len „generálny prokurátor“), aj keď v zastúpení iným prokurátorom Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky (ďalej len „generálna prokuratúra“), rozhodoval v prípravnom trestnom konaní ako nadriadený prokurátor o riadnom opravnom prostriedku (sťažnosti) proti rozhodnutiu prokurátora alebo policajta, je vylúčený prieskum takého rozhodnutia generálneho prokurátora generálnym prokurátorom podľa prvého dielu ôsmej hlavy tretej časti (§ 363 a nasledujúce) Trestného poriadku.

II. Procesná situácia totožnosti orgánu rozhodovania a orgánu prieskumu dotknutého rozhodnutia (generálny prokurátor), keď takú totožnosť ustanovuje zákon bez ohľadu na možnosť zastúpenia generálneho prokurátora iným prokurátorom generálnej prokuratúry pri rozhodovaní, nie je zlučiteľná s výkonom základného práva osôb uvedených v § 364 ods. 1 Trestného poriadku na inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky. Týmto osobám, najmä obvinenému pritom Trestný poriadok poskytuje iné prostriedky na ochranu ich práv jednak v prípravnom konaní a na jeho základe potom najmä v súdnom konaní.

(Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. PLz. ÚS 2/2022 z 15. júna 2022)

Ústavný súd Slovenskej republiky v pléne zloženom z predsedu Ivana Fiačana a sudcov Jany Baricovej, Ladislava Duditša, Libora Duľu (sudca spravodajca), Miroslava Duriša, Rastislava Kaššáka, Jany Laššákovej, Miloša Maďara, Petra Molnára, Petra Straku, Roberta Šorla a Martina Vernarského podľa § 13 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov **vo veci zjednotenia právneho názoru** vysloveného II. senátom Ústavného súdu Slovenskej republiky v uznesení **č. k. II. ÚS 330/2020** zo 7. júla 2020 a odlišného právneho názoru, ku ktorému dospel **IV. senát Ústavného súdu Slovenskej republiky** v konaní vedenom pod sp. zn. IV. ÚS 212/2022, takto

r o z h o d o l :

I. Ak generálny prokurátor Slovenskej republiky (ďalej aj „generálny prokurátor“), aj keď v zastúpení iným prokurátorom Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky (ďalej aj „generálna prokuratúra“), rozhodoval v prípravnom trestnom konaní ako nadriadený prokurátor o riadnom opravnom prostriedku (sťažnosti) proti rozhodnutiu prokurátora alebo policajta, je vylúčený prieskum takého rozhodnutia generálneho prokurátora generálnym prokurátorom podľa prvého dielu ôsmej hlavy tretej časti (§ 363 a nasledujúce) Trestného poriadku.

II. Procesná situácia totožnosti orgánu rozhodovania a orgánu prieskumu dotknutého rozhodnutia (generálny prokurátor), keď takú totožnosť ustanovuje zákon bez ohľadu na možnosť zastúpenia generálneho prokurátora iným prokurátorom generálnej prokuratúry pri

rozhodovaní, nie je zlučiteľná s výkonom základného práva osôb uvedených v § 364 ods. 1 Trestného poriadku na inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky. Týmto osobám, najmä obvinenému pritom Trestný poriadok poskytuje iné prostriedky na ochranu ich práv jednak v prípravnom konaní a na jeho základe potom najmä v súdnom konaní.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Odlíšné právne názory

1. Podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej aj „ústava“) ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.
2. Podľa § 13 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ak senát ústavného súdu v rámci svojej rozhodovacej činnosti dospeje k právnemu názoru odlišnému od právneho názoru vyjadreného už v rozhodnutí niektorého zo senátov ústavného súdu, sudca spravodajca predloží plénu ústavného súdu návrh na zjednotenie právnych názorov. Plénum ústavného súdu rozhodne o zjednotení právnych názorov uznesením. Senát ústavného súdu je v ďalšom konaní viazaný uznesením pléna ústavného súdu.

Konanie vedené pod sp. zn. II. ÚS 330/2020:

3. Ústavnému súdu bola elektronicky 29. mája 2020 a osobne do podateľne 2. júna 2020 doručená ústavná sťažnosť obchodnej spoločnosti D4R7 Construction s. r. o., Odborárska 21, Bratislava, IČO 50 245 350 (ďalej len „sťažovateľka“), vo veci namietaného porušenia čl. 12 ods. 2, čl. 20 ods. 1 a 4, čl. 46 ods. 1 a čl. 50 ods. 1 a 2 ústavy, čl. 6 ods. 1 a 2, čl. 13 a čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), ako aj čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky a jej uznesením č. k. IV/1 GPt 416/19/1000-7 z 25. marca 2020.
4. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že 29. marca 2019 vyšetrovateľ Krajského riaditeľstva Policajného zboru v Bratislave, odboru kriminálnej polície (ďalej len „vyšetrovateľ“) vzniesol proti sťažovateľke ako právnickej osobe obvinenie zo zločinu ohrozenia a poškodenia životného prostredia podľa § 300 ods. 1 a 6 písm. b) Trestného zákona v znení účinnom v čase skutku. Slovenská republika, zastúpená Okresným úradom Bratislava (ďalej len „poškodená“), podala 21. októbra 2019 žiadosť o postup podľa § 50 Trestného poriadku, ktorá však neobsahovala vyčíslenie vzniknutej škody, stanovisko, či si poškodená uplatňuje alebo chce uplatniť nárok na náhradu škody, ale ani žiadne argumenty na preukázanie dôvodnej obavy z marenia alebo sťažovania uspokojenia nároku poškodenej zo strany sťažovateľky. Krajská prokuratúra v Bratislave (ďalej len „krajská prokuratúra“) 21. januára 2020 vydala s odkazom na žiadosť poškodenej príkaz na zaistenie peňažných prostriedkov na účte v banke sťažovateľky vo výške 12 540 997,38 eur vrátane peňažných prostriedkov dodatočne došlých na uvedený účet aj s príslušenstvom, pričom súčasne zakázala akékoľvek dispozície so

zaistenými peňažnými prostriedkami do uvedenej výšky zaistenia. Sťažovateľka 31. januára 2020 podala žiadosť o zrušenie zaistenia peňažných prostriedkov na účte v banke. Odôvodnila ju jednak nezákonnosťou príkazu na zaistenie, ďalej nezákonnosťou predchádzajúceho konania, ale aj nezákonným a protiústavným zásahom do jej základných práv a slobôd.

5. Rozhodnutím krajskej prokuratúry z 13. februára 2020 bola žiadosť sťažovateľky o zrušenie zaistenia zamietnutá. Proti rozhodnutiu podala sťažovateľka 24. februára 2020 sťažnosť, ktorú odôvodnila nezákonnosťou rozhodnutia krajskej prokuratúry, nezákonnosťou predchádzajúceho konania, absenciou vysporiadania sa s podstatnými dôvodmi zrušenia zaistenia a napokon nezákonným a protiústavným zásahom do jej základných práv a slobôd. Prokurátor generálnej prokuratúry JUDr. Ladislav Hanniker 25. marca 2020 sťažnosť podanú sťažovateľkou podľa § 193 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku zamietol ako údajne nedôvodnú.

6. Sťažovateľka v rámci svojej argumentácie predložila vecné a právne dôvody opodstatňujúce neústavnosť zaistenia peňažných prostriedkov, pričom z hľadiska konania o zjednotenie odlišných právnych názorov senátov ústavného súdu podľa § 13 ods. 1 zákona o ústavnom súde je však podstatná jej argumentácia, podľa ktorej si je vedomá existencie § 363 ods. 1 Trestného poriadku, v ktorom je upravená možnosť zrušenia právoplatných rozhodnutí vyšetrovateľa a prokurátora v prípravnom konaní, avšak v jej prípade nejde o taký právny prostriedok, ktorý by bola povinná vyčerpať ešte pred podaním ústavnej sťažnosti. Nejde totiž o účinný prostriedok nápravy. Rozhodnutie generálnej prokuratúry o sťažnosti bolo vydané prokurátorom generálnej prokuratúry, na ktorého túto vec v rámci svojej právomoci delegoval priamo generálny prokurátor Slovenskej republiky. Prokurátor generálnej prokuratúry evidentne rozhodol v mene generálneho prokurátora, čo je zrejmé aj zo záhlavia a výroku rozhodnutia generálnej prokuratúry o sťažnosti. Rozhodnutie generálnej prokuratúry o sťažnosti bolo vydané na úrovni generálneho prokurátora zastúpeného po riadnom delegovaní veci prokurátorom generálnej prokuratúry. Podľa názoru sťažovateľky je zrejmé, že ak by urobila podanie podľa § 363 ods. 1 Trestného poriadku, nebolo by spôsobilé dosiahnuť účinnú nápravu zásahov do jej základných práv. Podanie podľa § 363 ods. 1 Trestného poriadku by totiž bolo preskúmané na tej istej inštančnej úrovni ako sťažovateľkina predchádzajúca sťažnosť. V praxi by teda išlo o zopakovanie tej istej sťažnosti, o ktorej by rozhodoval ten istý orgán. Výsledok podania by bol preto rovnaký a sťažovateľka by ním nedosiahla (a ani by nikdy nemohla dosiahnuť) účinnú ochranu jej základných práv a slobôd. Takéto podanie tak bezpochyby nie je účinným prostriedkom nápravy, ktorý by sťažovateľka bola povinná vyčerpať pred podaním tejto ústavnej sťažnosti.

7. V uznesení ústavného súdu č. k. II. ÚS 330/2020 zo 7. júla 2020 o odmietnutí ústavnej sťažnosti sťažovateľky z dôvodu neprípustnosti podľa § 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde ústavný súd oproti právnomu názoru sťažovateľky uviedol, že „I keď prokurátor generálnej prokuratúry rozhodol o sťažnosti v mene generálneho prokurátora, napriek tomu sa tak stalo v rámci jeho vlastnej právomoci ako nadriadeného prokurátora pri rozhodovaní o riadnom opravnom prostriedku proti uzneseniu krajskej prokuratúry. Preto uznesenie prokurátora generálnej prokuratúry je vyjadrením jeho vlastného názoru na posudzovanú problematiku. Uvedená situácia podľa názoru ústavného súdu nebráni tomu, aby generálny prokurátor postupom podľa ustanovenia § 363 ods. 1 Trestného poriadku rozhodol odlišne, resp. nestotožnil sa so závermi prokurátora generálnej prokuratúry konajúceho v rámci riadneho opravného konania. Opačný výklad, ktorý zastáva sťažovateľka, by viedol vo svojich dôsledkoch k možnosti svojvoľne eliminovať aplikáciu ustanovenia § 363 ods. 1 Trestného poriadku tým, že by sa na úrovni generálnej prokuratúry rozhodovalo v rámci riadneho

opravného konania v mene generálneho prokurátora. Vo všetkých týchto prípadoch by už (pri právnom názore zastávanom sťažovateľkou) nebol postup podľa ustanovenia § 363 ods. 1 Trestného poriadku účelný.“. V nadväznosti na uvedené ústavný súd sťažovateľke odporučil postupovať podľa § 363 ods. 1 Trestného poriadku, nakoľko lehota na uplatnenie tohto právneho prostriedku nápravy uplynie 9. júla 2020 (uznesenie prokurátora generálnej prokuratúry č. k. IV/1 GPt 416/19/1000-7 z 25. marca 2020 bolo sťažovateľke doručené 9. apríla 2020).

Konanie vedené pod sp. zn. IV. ÚS 212/2022:

8. Ústavnému súdu bola 13. apríla 2022 doručená ústavná sťažnosť sťažovateľov J. Č. a P. Ď. (ďalej len „sťažovatelia“), zastúpených JUDr. Petrom Kubinom, advokátom spolupracujúcim so spoločnosťou Dentons Europe CS LLP, organizačnou zložkou, Bottova 2A, Bratislava, IČO 36 861 391, vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, základného práva na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 3 písm. b) dohovoru a základného práva nebyť stíhaný inak než zákonným spôsobom podľa čl. 17 ods. 2 v spojení s čl. 49 ústavy uznesením vyšetrovateľa Úradu inšpekčnej služby, odboru inšpekčnej služby Západ, oddelenia vyšetrovania (ďalej len „policajt“) ČVS: UIS-340/OISZ-2021 zo 14. septembra 2021, uznesením generálneho prokurátora vydaným v zastúpení prokurátorkou generálnej prokuratúry č. k. IV/3 GPt 117/21/1000-27 zo 4. februára 2022 v časti II jeho výroku a upovedomením generálnej prokuratúry č. k. IV/1 Pz 67/22/1000-8 z 1. apríla 2022.

9. Z obsahu sťažovateľmi podanej ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že uznesením policajta ČVS: UIS-340/OISZ-2021 zo 14. septembra 2021 im bolo podľa § 206 ods. 1 Trestného poriadku vznesené obvinenie pre zločin zneužívania právomoci verejného činiteľa formou spolupáchateľstva podľa § 20 k § 326 ods. 1, ods. 2 písm. c) s poukazom na § 140 písm. c) Trestného zákona s poukazom na § 140 písm. c) Trestného zákona. Podstata stíhaného skutku spočíva v konaní sťažovateľov, ktorí po vzájomnej dohode aj s ďalšími stíhanými osobami vyhotovili uznesenie o začatí trestného stíhania vo veci podľa § 199 ods. 1, 2 Trestného poriadku pod ČVS: PPZ-205/NKA-BAI-2021 zo 16. júla 2021 pre zločin prijímania úplatku podľa § 329 ods. 1, 2 Trestného zákona a iné, ktoré bolo uznesením generálneho prokurátora č. k. IV/3 Pz 74/21/1000-3 z 24. augusta 2021 podľa § 363 ods. 1, 3, § 366 ods. 1, 2 Trestného poriadku zrušené z dôvodu porušenia zákona v § 200 ods. 4 Trestného poriadku, § 10 ods. 7 písm. b) Trestného poriadku, § 199 ods. 1, 2 Trestného poriadku, § 2 ods. 1, 2, 10, 12 Trestného poriadku. Týmto konaním sa mali sťažovatelia dopustiť porušenia svojich povinností ako príslušníkov Policajného zboru, a to v § 2 ods. 1 písm. a), b) zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení účinnom v čase skutku a § 48 ods. 3 písm. a), b), f) a i) zákona č. 73/1998 Z. z. o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky a Železničnej polície v znení účinnom v čase skutku. Generálny prokurátor uznesením č. k. IV/3 GPt 117/21/1000-27 zo 4. februára 2022 podľa § 193 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku v časti II jeho výroku zamietol sťažovateľmi podanú sťažnosť smerujúcu proti uzneseniu policajta ČVS: UIS-340/OISZ-2021 zo 14. septembra 2021. Generálna prokuratúra svojím upovedomením č. k. IV/1 Pz 67/22/1000-8 z 1. apríla 2022 sťažovateľmi podaný návrh na zrušenie uznesenia generálneho prokurátora vydaného v zastúpení prokurátorkou generálnej prokuratúry č. k. IV/3 GPt 117/21/1000-27 zo 4. februára 2022 v časti II jeho výroku ako právoplatného rozhodnutia vydaného v prípravnom konaní

podľa § 363 a nasl. Trestného poriadku vybavila tak, že o ňom nerozhodla z dôvodu, že „generálny prokurátor by mal na základe návrhu na postup podľa § 363 ods. 1 a nasl. Trestného poriadku preskúmať právoplatné rozhodnutie, ktoré sám vydal. Takýto postup by popieral základné zásady trestného procesu zaručujúce objektivnosť rozhodovania. Aj prokuratúra musí rešpektovať princíp nestrannosti rozhodovania. V trestnom procese je tento princíp zaručený prostredníctvom inštitútu vylúčenia z konania. Z dôvodu zachovania nestrannosti rozhodovania je vylúčené, aby na nadriadenom orgáne o sťažnosti rozhodoval prokurátor, ktorý napadnuté rozhodnutie vydal alebo dal naň súhlas, čo je premietnuté do úpravy postupu podľa § 190 ods. 2 písm. a) Trestného poriadku.“.

10. Sťažovatelia v podanej ústavnej sťažnosti rozdelili svoju argumentáciu do dvoch relevantných oblastí, pričom v prvej rovine, ktorá je relevantná pre konanie podľa § 13 ods. 1 zákona o ústavnom súde, koncentrujú svoje argumentačné námietky k procesnému postupu generálnej prokuratúry, ktorá odmietla vecne posúdiť návrh sťažovateľov na postup podľa § 363 a nasl. Trestného poriadku smerujúci proti uzneseniu policajta ČVS: UIS-340/OISZ-2021 zo 14. septembra 2021 v spojení s uznesením generálneho prokurátora č. k. IV/3 GPt 117/21/1000-27 zo 4. februára 2022 s odôvodnením, že by mal generálny prokurátor na podklade podaného návrhu preskúmať aj svoje vlastné rozhodnutie, teda uznesenie č. k. IV/3 GPt 117/21/1000-27 zo 4. februára 2022. Tento právny názor sťažovatelia rozporovali argumentáciou vyplývajúcou z bodu 23 uznesenia ústavného súdu č. k. II. ÚS 330/2020-53 zo 7. júla 2020 (pozri bod 7 uznesenia). Na podklade tohto vysloveného právneho názoru ústavného súdu sťažovatelia žiadajú zrušiť upovedomenie generálnej prokuratúry č. k. IV/1 Pz 67/22/1000-8 z 1. apríla 2022 ako arbitrárne spolu s uznesením generálneho prokurátora č. k. IV/3 GPt 117/21/1000-27 zo 4. februára 2022 a vec vrátiť generálnemu prokurátorovi na ďalšie konanie.

11. Ústavný súd uznesením č. k. IV. ÚS 212/2022-26 z 26. apríla 2022 prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľov v časti týkajúcej sa namietaného porušenia základného práva na inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a základného práva nebyť stíhaný inak než zákonným spôsobom podľa čl. 17 ods. 2 ústavy upovedomením generálnej prokuratúry č. k. IV/1 Pz 67/22/1000-8 z 1. apríla 2022 na ďalšie konanie a vo zvyšnej časti ju odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde z dôvodu neprípustnosti.

12. Riaditeľ trestného odboru generálnej prokuratúry v písomnom upovedomení generálnej prokuratúry č. k. IV/1 Pz 67/22/1000-8 z 1. apríla 2022 podrobne rozobral, že «... generálny prokurátor nemá nadriadeného prokurátora, a preto jeho rozhodnutie nie je oprávnený zrušiť podľa § 363 ods. 1 a nasl. Trestného poriadku žiadny prokurátor činný v Slovenskej republike, a to bez ohľadu na skutočnosť, či rozhodnutie podpísal sám generálny prokurátor alebo na jeho podpísanie splnomocnil ktoréhokoľvek iného prokurátora.

Uznesenie sp. zn. UIS-340/OISZ-2021 zo dňa 14.09.2021 vydal vyšetrovateľ Úradu inšpekčnej služby, útvaru inšpekcie, odboru inšpekčnej služby Západ po predchádzajúcom súhlase prokurátora Krajskej prokuratúry Bratislava. Podľa § 190 ods. 2 písm. b) Trestného poriadku, ak lehota na podanie sťažnosti už všetkým oprávneným osobám uplynula a sťažnosti sa nevyhovelo podľa odseku 1, predloží vec na rozhodnutie prokurátor alebo súd nadriadenému prokurátorovi alebo súdu, a ak ide o sťažnosť proti uzneseniu, ku ktorému tento nadriadený prokurátor dal súhlas alebo pokyn, jeho prostredníctvom jemu nadriadenému prokurátorovi. Podľa § 54 ods. 1 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o prokuratúre“) nadriadeným prokurátorom uvedeným v § 6 je generálny prokurátor. Podľa odseku 2 písm. a) citovaného ustanovenia zákona o prokuratúre sa na účely

konania podľa tohto zákona alebo osobitného zákona a na vybavenie podnetu nadriadeným prokurátorom rozumie generálny prokurátor, ak ide o špeciálneho prokurátora, prokurátora generálnej prokuratúry okrem prokurátora Úradu špeciálnej prokuratúry, krajského prokurátora alebo prokurátora krajskej prokuratúry. Podľa odseku 4 citovaného ustanovenia zákona o prokuratúre tam, kde sa v osobitnom zákone upravujúcom trestné konanie používa pojem nadriadený orgán prokurátora, rozumie sa tým nadriadený prokurátor uvedený v odsekoch 1 až 3.

Z citácie uvedených zákonných ustanovení je zrejmé, že nakoľko dal na vydanie uznesenia vyšetrovateľa Úradu inšpekčnej služby, útvaru inšpekcie, odboru inšpekčnej služby Západ sp. zn. UIS-340/OISZ-2021 zo dňa 14.09.2021 súhlas prokurátor Krajskej prokuratúry Bratislava, bol o sťažnosti proti uvedenému uzneseniu oprávnený a povinný rozhodnúť generálny prokurátor (§ 190 ods. 2 písm. a) Trestného poriadku v spojení s § 54 ods. 2 písm. a) zákona o prokuratúre).

Podľa článku 20 ods. 1 písm. a) bod 2. Príkazu generálneho prokurátora Slovenskej republiky č. 2/2021 z 29. januára 2021, ktorým sa upravujú aprobačné oprávnenia (ďalej len „aprobačný poriadok“) prokurátor generálnej prokuratúry vo veciach, ktoré patria do pôsobnosti organizačnej zložky, na ktorej vykonáva svoju funkciu, podpisuje v zastúpení generálneho prokurátora ak tento príkaz neustanovuje inak druhostupňové rozhodnutie vo veci, v ktorej na rozhodnutie prvého stupňa dal krajský prokurátor alebo prokurátor krajskej prokuratúry súhlas, pokyn alebo sám rozhodol. V zmysle aprobačného poriadku teda generálny prokurátor splnomocnil na podpísanie predmetného rozhodnutia o sťažnosti prokurátorku trestného odboru generálnej prokuratúry, ktorá rozhodla v jeho mene.

V predmetnej veci vznikla situácia, že generálny prokurátor by mal na základe návrhu na postup podľa § 363 ods. 1 a našej Trestného poriadku preskúmať právoplatné rozhodnutie, ktoré sám vydal. Takýto postup by popieral základné zásady trestného procesu zaručujúce objektivitu rozhodovania. Aj prokuratúra musí rešpektovať princíp nestrannosti rozhodovania. V trestnom procese je tento princíp zaručený prostredníctvom inštitútu vylúčenia z konania. Z dôvodu zachovania nestrannosti rozhodovania je vylúčené, aby na nadriadenom orgáne o sťažnosti rozhodoval prokurátor, ktorý napadnuté rozhodnutie vydal alebo dal na súhlas, čo je premietnuté do úpravy postupu podľa § 190 ods. 2 písm. a) Trestného poriadku. Z tých istých dôvodov je vylúčené, aby generálny prokurátor v konaní o návrhu na postup podľa § 363 ods. 1 Trestného poriadku preskúmaval zákonosť rozhodnutia, ktoré sám vydal (m. m. uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky II. ÚS 494/2014).».

13. Po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie v príslušnej časti sa k veci vyjadrila generálna prokuratúra, ktorá vo svojom písomnom stanovisku č. k. 2 GÚp 48/22/1000 zo 4. mája 2022, vychádzajúc z relevantných ustanovení zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o prokuratúre“), k meritu veci argumentovala nasledovne:

„Z platnej právnej úpravy inštitútu zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní generálneho prokurátora vyplýva, že generálny prokurátor preskúmava rozhodnutie policajta alebo prokurátora. Zákonodarcu neupravuje, že predmetom prieskumu môže byť aj rozhodnutie samotného generálneho prokurátora. Ak by malo byť predmetom zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní rozhodnutie aj generálneho prokurátora, Trestný poriadok by to nielen *expressis verbis* pripustil, ale upravil by aj procesný mechanizmus preskúmania jeho rozhodnutia zaručujúci predovšetkým objektivitu trestného konania a jeho ďalšie základné

princípy. Aplikujúc logický i teleologický výklad platných právnych noriem takýto prieskum je v konaní podľa § 363 až 367 Trestného poriadku vylúčený.

Vo všeobecnosti platí, že podstatou a zmyslom použitia ako riadnych, tak aj mimoriadnych opravných prostriedkov proti neprávoplatným alebo právoplatným rozhodnutiam je docieľiť zmenu rozhodnutia prijatého vo veci predloženej na rozhodnutie. Nevyhnutným predpokladom ich použitia je preto reálna (existujúca) možnosť zmeny tohto stavu, situácie, otázky alebo sporu, ktoré boli predtým predmetom predchádzajúceho konania pred iným subjektom (tu prokurátorom). Ak však vzhľadom na špecifikum konkrétneho konania už použitie mimoriadneho opravného prostriedku takéto účinky reálne mať nemôže, nemôže naplniť svoj zmysel a účel, a teda nemôže ísť o nesúlad s ustanovením čl. 46 ods. 1 ústavy (primerane PL. ÚS 38/99). Ak generálny prokurátor rozhodol (osobne alebo prostredníctvom povereného prokurátora generálnej prokuratúry) o riadnom opravnom prostriedku, nemôže v konaní o mimoriadnom opravnom prostriedku preskúmať dôvodnosť vlastného rozhodnutia.

Prokurátorka generálnej prokuratúry na základe všeobecného poverenia generálneho prokurátora rozhodla v jeho mene o riadnom opravnom prostriedku sťažovateľov, čo predstavuje zákonnú výluk z aplikácie postupu generálneho prokurátora podľa § 363 až 367 Trestného poriadku. Zo strany generálnej prokuratúry ide o konečné právoplatné rozhodnutie o vznesení obvinenia sťažovateľov, ktorého kasácia v režime mimoriadneho opravného prostriedku neprichádza do úvahy. Prípravné konanie však nie je ukončené a sťažovatelia majú v nasledujúcom priebehu trestného konania k dispozícii celý rad prostriedkov slúžiacich na efektívne uplatnenie ich práva na obhajobu.

Vo vzťahu k rozhodnutiu ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 330/2020 zo 7. júla 2020 je potrebné upresniť, že ide o odlišnú procesnú situáciu, ako je tomu v prípade sťažovateľov. Prokurátor generálnej prokuratúry nerozhodol o riadnom opravnom prostriedku v mene generálneho prokurátora, ale svojím vlastným menom, o čom svedčí jeho podpisová doložka (príloha č. 2). Jej vzor poskytuje abrobačný poriadok v prílohe pod bodom 3. Ak teda prokurátor generálnej prokuratúry nerešpektoval tento príkaz, išlo z jeho strany o neprípustný excés, v dôsledku čoho možno vnímať jeho rozhodnutie ako vlastný názor prokurátora na posudzovanú problematiku. Nakoniec aj generálny prokurátor porušenie funkčnej príslušnosti v konaní o riadnych opravných prostriedkoch reparuje cestou inštitútu zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní. Príkladom môže kasácia rozhodnutia prokurátorky krajskej prokuratúry, ktorá konala namiesto príslušnej krajskej prokurátorky (príloha č. 3).

List riaditeľa trestného odboru generálnej prokuratúry jasným a dostatočne zrozumiteľným spôsobom oznámil sťažovateľom dôvody, ktoré bránia opätovnému prieskumu nimi napádaného rozhodnutia generálneho prokurátora. Z tohto dôvodu nejde o jeho arbitrárny, svojvoľný postup. Riaditeľ trestného odboru generálnej prokuratúry rešpektoval platné a účinné právne normy (Trestný poriadok a zákon o prokuratúre). Obdobne bol tento právny záver prijatý aj v iných prípadoch, napr. ak navrhovateľom podľa § 364 ods. 1 Trestného poriadku bol sudca (príloha č. 4).“

14. Sťažovatelia v replike zo 4. mája 2022 v podstatnom rozdelili svoju argumentáciu do štyroch rovín, a to: (a) či právo oprávnených osôb na podanie a rozhodnutie o mimoriadnom opravnom prostriedku podľa § 363 a nasl. Trestného poriadku je alebo nie je súčasťou ústavou zaručených práv podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a podľa čl. 17 ods. 2 ústavy, (b) či môže k obmedzeniu základného práva na inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy dôjsť aplikáciou podzákonného predpisu (konkrétne interným predpisom prokuratúry), (c) či orgány činné v trestnom konaní môžu svojím postupom v konkrétnej trestnej veci vylúčiť oprávnenú

osobu (v tomto prípade obvineného) z práva podať mimoriadny opravný prostriedok podľa § 363 a nasl. Trestného poriadku a napokon (d) či právnym názorom vyjadreným v bode 23 uznesenia č. k. III. ÚS 330/2020 zo 7. júla 2020 došlo k prekonaniu právneho názoru ústavného súdu judikovaného v časti II (s. 8 až 10) uznesenia č. k. II. ÚS 494/2014 z 22. augusta 2014.

15. K prvej nastolenej otázke sťažovateľa argumentujú tak, že „Ak Trestný poriadok priznáva sťažovateľom ako obvineným právo určitý opravný prostriedok priamo podať, potom majú po splnení zákonných podmienok (včasnosť, splnenie obsahových a formálnych náležitostí podania a pod.) právo aj na to, aby sa príslušný orgán týmto opravným prostriedkom meritórne zaoberal a rozhodol o ňom, pričom ich návrhu môže ale nemusí vyhovieť. Je pritom bez právneho významu, či ide o opravný prostriedok riadny alebo mimoriadny, relevantné je iba to, či ho obvinený môže podať sám (napr. sťažnosť, odvolanie, dovolanie, návrh na obnovu konania), alebo či môže adresovať príslušnému orgánu iba podnet na jeho podanie (napr. dovolanie ministra spravodlivosti, dovolanie generálneho prokurátora). Ak ide o opravný prostriedok, ktorý môže podať a disponovať s ním priamo obvinený, potom tento opravný prostriedok je súčasťou jeho práva na súdnu a inú právnu ochranu.“

16. V rámci druhej nastolenej otázky sťažovateľa poukazujú na to, že „Priamo z ústavného textu (čl. 46 ods. 4 a 17 ods. 2 Ústavy) vyplýva, že rozsah a podmienky realizácie týchto základných práv ustanovuje zákon. Trestný poriadok ustanovuje tak rozsah práva na súdnu a inú právnu ochranu v trestnom konaní, ako aj podrobné pravidlá pre vedenie trestného konania (stíhanie zákonným spôsobom)“. Tvrdia, že základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a základné právo nebyť stíhaný inak než zákonným spôsobom podľa čl. 17 ods. 2 ústavy „nie je možné obmedziť podzákonným predpisom, akým je interný predpis prokuratúry či polície“. Naopak, ak „Trestný poriadok umožňuje obvinenému napadnúť právoplatné rozhodnutie policajta alebo prokurátora vydané v prípravnom konaní mimoriadnym opravným prostriedkom podľa § 363 a nasl. Trestného poriadku, pričom z tohto prieskumu explicitne nevyklučuje ani rozhodnutia generálneho prokurátora (priamo alebo v zastúpení iným povereným prokurátorom), potom toto právo nie je možné vylúčiť ani obmedziť internými predpismi prokuratúry.“

17. Pri tretej nastolenej otázke poukazujú na obvyklý postup orgánov činných v prípravnom konaní, ktorý je taký, že prieskumnou inštanciou v rámci riadnych opravných prostriedkov je v prípade rozhodnutí vyšetrovateľa dozorujúci prokurátor a v prípade rozhodnutí dozorujúceho prokurátora v niektorých prípadoch bezprostredne nadriadený alebo nadriadený prokurátor a v niektorých prípadoch sudca pre prípravné konanie. Nie je pritom vylúčené, aby bezprostredne nadriadeným alebo nadriadeným prokurátorom dozorujúceho prokurátora bol v konkrétnej veci aj sám generálny prokurátor. Je pritom na úvahe orgánov činných v trestnom konaní, ktorá ich zložka „bude rozhodovať v prvej inštancii, čím je automaticky určená aj zložka rozhodujúca o riadnom opravnom prostriedku. Obvinený na tieto procesy nemá žiadny vplyv“. V ich trestnej veci „nič nebránilo tomu, aby im obvinenie vzniesol vyšetrovateľ, a aby následne o ich sťažnosti proti obvineniu rozhodoval dozorujúci prokurátor“. Pokiaľ im bolo vznesené obvinenie so súhlasom dozorujúceho prokurátora na podklade žiadosti vyšetrovateľa, tak potom dozorujúci prokurátor zároveň predurčil orgán, ktorý bude rozhodovať v sťažnostnom konaní a ktorým bol generálny prokurátor. K uvedenému postupu dodávajú, že ho nepovažujú za rozporný so zákonom, avšak predstavuje skôr výnimku z pravidla obvyklého postupu, pričom poukazujú na to, že tento orgánmi činnými v prípravnom konaní zvolený postup nemôže sám osebe viesť k zúženiu ich základného práva na inú právnu ochranu podľa

čl. 46 ods. 1 ústavy a základného práva nebyť stíhaný inak než zákonným spôsobom podľa čl. 17 ods. 2 ústavy. Inými slovami, „takýmto postupom orgánov činných v trestnom konaní nemôže dôjsť k tomu, že obvinený bude ukrátený (resp. úplne pripravený) o účinný opravný prostriedok, ktorý by za iných (obvyklých) procesných okolností mal obvinený vo svojej úplnej návrhovej dispozícii. Tento záver potvrdil aj Ústavný súd vo svojom uznesení vo veci III. ÚS 330/2020 zo dňa 7. júla 2020.“.

18. Napokon k poslednej nastolenej otázke sťažovatelia poukazujú predovšetkým na to, že právne názory ústavného súdu vo veciach sp. zn. II. ÚS 494/2014 a I. ÚS 496/2016 «sú už dnes prekonané práve právnym názorom vysloveným vo veci III. ÚS 330/2020, a preto by sa naň nemalo v tomto konaní prihliadať, a to z nasledovných dôvodov:

Po prvé, v čase prijatia starších právnych názorov (roky 2012 až 2014) platil právny stav, ktorý je oproti tomu dnešnému zásadne odlišný – konkrétne v tom, že v tom čase § 363 ods. 1 obsahoval aj druhú vetu v znení: „Porušením zákona sa rozumie podstatné pochybenie, ktoré mohlo ovplyvniť rozhodnutie vo veci“. Táto veta znamenala, že mimoriadny opravný prostriedok podľa § 363 ods. 1 Trestného poriadku bol prípustný iba proti rozhodnutiam meritórnej povahy, medzi ktoré nepatrí uznesenie o vznesení obvinenia (čo potvrdil aj Ústavný súd vo veci II. ÚS 494/2014). V citovaných veciach, ktoré bola predmetom ústavného prieskumu v konaniach II. ÚS 494/2014 a I. ÚS 496/2012, však išlo o odmietnutie mimoriadneho opravného prostriedku práve proti uzneseniu o vznesení obvinenia, čo Trestný poriadok v danom čase ani nepripúšťal, a preto jeho odmietnutím zo strany generálneho prokurátora (hoci bolo založené na inom dôvode) nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva obvineného na inú právnu ochranu. Predmetná veta bola z § 363 ods. 1 však vypustená s účinnosťou od 1. januára 2016 zákonom č. 401/2015 (čl. IV bod 3), čím došlo k rozšíreniu okruhu právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní, ktoré možno napadnúť a zrušiť na základe mimoriadneho opravného prostriedku podľa § 363 a nasl. Trestného poriadku aj o právoplatné rozhodnutia nemeritórnej povahy (teda aj o uznesenie o vznesení obvinenia). Tieto okolnosti samy osebe potvrdzujú, že starší právny názor je za dnešného právneho stavu už neaktuálny.

Po druhé, v konkurencii medzi staršími a novším právnym názorom Ústavného súdu na určitú otázku by [aj pri absencii okolností uvedených v bode (a) vyššie] mal mať prednosť novší právny názor. Tento záver je možné oprieť o analogickú aplikáciu interpretačnej zásady *lex posterior derogat legi priori*.».

II.

Zjednotenie odlišných právnych názorov

19. Podľa § 13 ods. 2 zákona o ústavnom súde v konaní pred plénom ústavného súdu podľa odseku 1 zostáva sudcom spravodajcom sudca ústavného súdu, ktorý bol sudcom spravodajcom v tejto veci v senáte ústavného súdu.

20. Plénum ústavného súdu dospelo k záverom podporujúcim právny názor vymedzený vo výroku tohto uznesenia, a to na základe nasledujúcich úvah:

21. Rozhodovanie o riadnych a mimoriadnych opravných prostriedkoch je aj v trestnom konaní zásadne (okrem výnimky výslovne ustanovenej zákonom) založené na prieskume rozhodnutia určitého orgánu iným, inštančne vyšším orgánom. Hlavným dôvodom takého riešenia (spojeného s tzv. devolutívnym účinkom) je nemožnosť objektívne predpokladať, že orgán, ktorý rozhodnutie vydal, bude pri jeho prieskume dostatočne nestranný. Uvedená okolnosť má zásadný význam pre osobu, ktorá opravný prostriedok uplatnila (v zákonnom procesnom

režime Trestného poriadku a v ústavnom rámci práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy).

22. Ak generálny prokurátor, aj keď v zastúpení iným prokurátorom generálnej prokuratúry (§ 16b veta druhá zákona o prokuratúre), rozhodoval (obligatórne) v prípravnom trestnom konaní ako nadriadený prokurátor [§ 190 ods. 2 písm. a), b) Trestného poriadku, § 54 ods. 2 písm. a) zákona o prokuratúre] o riadnom opravnom prostriedku (sťažnosti) proti rozhodnutiu prokurátora alebo policajta, je vylúčený prieskum takého rozhodnutia generálneho prokurátora generálnym prokurátorom podľa prvého dielu ôsmej hlavy tretej časti (§ 363 a nasledujúce) Trestného poriadku. Išlo by totiž o prieskum rozhodnutia prokurátora ako orgánu činného v trestnom konaní tým istým prokurátorom (v oboch prípadoch ide o výkon zákonnej pôsobnosti generálneho prokurátora), tzv. autoremedúru, ktorá je v trestnom konaní možná, len ak to Trestný poriadok výslovne ustanovuje a len za týmto zákonom ustanovených podmienok; aj pri možnosti autoremedúry sa však v prípade nevyhovenia opravnému prostriedku primárne rozhodujúcim orgánom vec predloží na rozhodnutie inému, inštančne vyššiemu orgánu (§ 190 ods. 1, 2 Trestného poriadku). V modifikovanej podobe sa totožnosť subjektu pri prieskume opravným prostriedkom napadnutého rozhodnutia tým orgánom, ktorý ho vydal, vyskytuje pri rozhodovaní dotknutého orgánu (avšak) v inom telese ako pri preskúvanom rozhodovaní, k čomu dochádza pri dovolacom prieskume päťčlenným senátom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) rozhodnutia trojčlenného senátu najvyššieho súdu ako súdu odvolacieho. To však obsahovo predstavuje, na rozdiel od posudzovaného prípadu, aj internú inštitucionálnu odlišnosť (iný senát, aj keď nie súd), personálne zabezpečenú v zmysle § 31 ods. 4 Trestného poriadku, obdobne v prípadoch podľa §§ 32 ods. 5 písm. d), 185 ods. 3 a 4 Trestného poriadku. Vo všetkých uvedených prípadoch (vrátane autoremedúry) však ide o osobitnú zákonnú úpravu, ktorá je pri procesnom neštandarde vždy nevyhnutná. Jej použitie nemožno rozširovať analógiou, a takto najmä eliminovať devolutívny účinok pri prieskume už právoplatného rozhodnutia (k tomu pozri aj II. ÚS 494/2014).

23. Nemožnosť uplatnenia návrhu na postup podľa § 363 ods. 1 Trestného poriadku je v posudzovanom prípade obdobná ako pri sťažnosti pre nečinnosť podľa § 55 ods. 3 a 5 Trestného poriadku v prípade, ak by sa mala týkať konania na najvyššom súde. Najvyšší súd nemá nadriadený súd [a nejde o prípad osobitného zákonného riešenia takej situácie v rámci najvyššieho súdu, ako to je v prípade sťažnosti podľa § 32 ods. 5 písm. d), resp. § 185 ods. 3 a 4 Trestného poriadku], preto mu nemôže sťažnosť predložiť na rozhodnutie. V prípade najvyššieho súdu sa teda dotknutý zákonný inštitút neuplatní, aj keď to zákonný text priamo nevylučuje.

24. Procesná situácia totožnosti orgánu rozhodovania a orgánu prieskumu dotknutého rozhodnutia (generálny prokurátor), keď takú totožnosť ustanovuje zákon bez ohľadu na možnosť zastúpenia generálneho prokurátora iným prokurátorom generálnej prokuratúry pri rozhodovaní, nie je zlučiteľná s výkonom základného práva osôb uvedených v § 364 ods. 1 Trestného poriadku na inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky. Týmto osobám, najmä obvinenému pritom Trestný poriadok poskytuje iné prostriedky na ochranu ich práv jednak v prípravnom konaní a na jeho základe potom najmä v súdnom konaní, v ktorom jedine môže dôjsť k uznaniu viny zo spáchania trestného činu, uloženíu trestu a rozhodnutiu o náhrade škody.

25. Vo vzťahu k záverom ústavného súdu v uznesení č. k. II. ÚS 330/2020 zo 7. júla 2020 (bod 7 tohto odôvodnenia) je potrebné jednak uviesť, že pri rozhodovaní o riadnom opravnom

prostriedku proti napadnutému uzneseniu nešlo o vlastnú právomoc prokurátora generálnej prokuratúry konajúceho v mene generálneho prokurátora, ale o právomoc generálneho prokurátora, ním samotným delegovanú na dotknutého prokurátora v rámci zastúpenia, v súlade so zákonom o prokuratúre a bez zmeny subjektu (orgánu) rozhodovania (čo je pre posúdenie predmetnej otázky podstatné). Ak by sa v dotknutých prípadoch nerozhodovalo v mene generálneho prokurátora, ale generálny prokurátor by rozhodol bez zastúpenia, problém prieskumu takto vydaného rozhodnutia tým istým orgánom (ktorý ho vydal) by to nijako neriešilo (navonok by sa javil ako ešte vypuklejší, aj keď bez vplyvu na jeho podstatu). Je pritom nielen nezlučiteľné so zákonnou koncepciou výkonu pôsobnosti generálneho prokurátora [vylúčenie možnosti jeho zastúpenia iným prokurátorom generálnej prokuratúry len v prípadoch ustanovených zákonom – §§ 16b, 40 ods. 2 písm. a) zákona o prokuratúre], ale vzhľadom na rozsah označenej pôsobnosti aj fakticky nereálne, aby generálny prokurátor preberal rozhodovanie o opravných prostriedkoch, najmä o sťažnosti ako o riadnom opravnom prostriedku v konkrétnych veciach v širšom rozsahu. Rovnako nie je podľa platného a účinného znenia zákona o prokuratúre a Trestného poriadku možné a z hľadiska práva na inú právnu ochranu by bolo kontraproduktívne vylúčiť pokyn alebo súhlas prokurátora (ktorého nadriadeným prokurátorom je generálny prokurátor) na vznesenie, resp. so vznesením obvinenia.

26. Argumentáciu generálnej prokuratúry vo vyjadrení k ústavnej sťažnosti možno v zásade odobriť, okrem názoru, že v prípade konkurujúceho, resp. skoršieho rozhodnutia ústavného súdu (II. ÚS 330/2020) ide o odlišnú procesnú situáciu. Prokurátor generálnej prokuratúry aj tu rozhodoval v zastúpení generálneho prokurátora, čomu zodpovedá aj záhlavie dotknutého uznesenia pri označení orgánu, ktorý ho vydal [§ 176 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku], keď na uvedenom nič nemení okolnosť, že pri signovaní rozhodnutia je uvedené len meno prokurátora generálnej prokuratúry bez údajov, že je rozhodnutie podpísané v zastúpení generálneho prokurátora. Taký postup označuje aj vyjadrenie generálnej prokuratúry za neprípustný exces, ktorý je však porušením (len) aprobačného poriadku. Rozhodovanie generálnym prokurátorom ako orgánom aprobovaným Trestným poriadkom v kontexte zákona o prokuratúre takým nedostatkom nie je spochybnené, resp. procesnú situáciu neodlišuje.

27. K argumentom aktuálnych sťažovateľov v prvej a tretej, čiastočne aj druhej argumentačnej línii (body 15 a 17, resp. 16 tohto odôvodnenia) ústavný súd poukazuje aj na svoj ustálený právny názor, podľa ktorého všeobecný súd alebo iný orgán verejnej moci (v zásade) nemôže svojím postupom, resp. rozhodnutím porušiť ústavou alebo dohovorom zaručené právo, ak koná a rozhoduje v súlade s platným a účinným zákonom (napr. I. ÚS 8/96, I. ÚS 6/97, II. ÚS 81/00, III. ÚS 660/2014, II. ÚS 46/2017, III. ÚS 175/2018, I. ÚS 454/2020, IV. ÚS 110/2022), s čím súvisí aj prezumpcia súladu právnych predpisov prekonateľná pri koncentrovanej kontrole ústavnosti derogačným nálezom ústavného súdu vydaným v konaní o súlade právnych predpisov. V nadväznosti na uvedené, ani postupom pri vznesení obvinenia v súlade so zákonom, vrátane pokynu alebo súhlasu dozorového prokurátora na vznesenie, resp. so vznesením obvinenia policajtom (s ktorým zákon výslovne počíta), nemôže dôjsť k neprípustnému zásahu do základných práv obvineného. Pokiaľ ide o zo zákona odvodené právo na rozhodnutie o návrhu na postup podľa § 363 Trestného poriadku, také právo môže byť v rámci zákonnej úpravy obmedzené, a to nielen výslovne, ale aj zákonným mechanizmom generovanou duplicitou (potenciálneho) subjektu prieskumu. Nejde o kardinálny problém, keďže práva obvineného sú v relevantnom kontexte, a to aj z hľadiska základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, dostatočne chránené zákonnými procesnými

prostriedkami v ďalšom priebehu trestného konania (k tomu aj uznesenie o čiastočnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie a jej odmietnutí vo zvyšnom rozsahu v tejto veci – č. k. IV. ÚS 210/2022-26 z 26. apríla 2022, uznesenie č. k. IV. ÚS 80/2022-16 z 15. februára 2022 alebo uznesenie č. k. IV. ÚS 286/2022 z 1. júna 2022).

28. K argumentom aktuálnych sťažovateľov v druhej argumentačnej línii (bod 16 tohto odôvodnenia) platí, že aprobačný poriadok, vydaný príkazom generálneho prokurátora je síce interným predpisom prokuratúry, zároveň je však naplnením (formou realizácie) zákonného oprávnenia generálneho prokurátora dať sa pri výkone svojej pôsobnosti zastúpiť prokurátorom generálnej prokuratúry, ktorej je zákonom o prokuratúre zverené aj zabezpečenie plnenia úloh patriacich do pôsobnosti generálneho prokurátora okrem zákonom ustanovených výnimiek [§ 16 b, § 40 ods. 2 písm. a) zákona o prokuratúre]. Zákonné poverovacie oprávnenie generálneho prokurátora na jeho zastupovanie pritom nemôže byť vykonané samotným zákonom, v kontexte čoho zákon výslovne predpokladá vydávanie príkazov, pokynov a iných služobných predpisov s normatívnou záväznosťou pre prokurátorov (§ 10 ods. 2 zákona o prokuratúre). Taká koncepcia výkonu pôsobnosti generálneho prokurátora sa nijako neprieči ústavnej úprave sústavy orgánov prokuratúry (prvý oddiel ôsmej hlavy, resp. čl. 149 až 151 ústavy).

29. K argumentom aktuálnych sťažovateľov vo štvrtej argumentačnej línii (bod 18 tohto odôvodnenia) je možné pripomenúť, že formulácia „vo veci“ nie je úplným synonymom formulácie „vo veci samej“ a má širší rozsah (napr. § 32 ods. 4 Trestného poriadku). Navyše, bez ohľadu na uvedenie terminológie má vznesenie obvinenia minimálne kvázimeritómu povahu, nakoľko bez neho trestné stíhanie konkrétnej osoby nie je možné. V konečnom dôsledku argumentácia ústavného súdu (II. ÚS 494/2014), na ktorú sa odvoláva aj generálna prokuratúra v bode 29 svojho vyjadrenia k ústavnej sťažnosti, je, bez ohľadu na interpretáciu pôsobnosti generálneho prokurátora podľa skoršej, už neúčinnnej právnej úpravy, aktuálna pre otázku riešenú týmto zjednotením právnych názorov a ústavný súd sa jej bez obsahového posunu pridržiaval aj v podmienkach súčasne účinného znenia zákona.

30. Podstata zjednotenia právnych názorov je vyjadrená vo výroku tohto uznesenia s konzekvenciami podľa poslednej vety § 13 ods. 1 zákona o ústavnom súde (viazanosť konajúceho senátu ústavného súdu uznesením pléna ústavného súdu).

31. Podľa § 67 zákona o ústavnom súde pripájajú k tomuto rozhodnutiu odlišné stanovisko sudcovia Rastislav Kaššák, Robert Šorl a Martin Vernarský.

Odlišné stanovisko sudcov Rastislava Kaššáka, Roberta Šorla a Martina Vernarského k uzneseniu ústavného súdu č. k. PLz. ÚS 2/2022-15 z 15. júna 2022

I.

1. Plénum ústavného súdu uznesením č. k. PLz. ÚS 2/2022-15 z 15. júna 2022 rozhodlo o zjednotení odlišných právnych názorov senátov ústavného súdu tak, že:

«I. Ak generálny prokurátor Slovenskej republiky (ďalej aj „generálny prokurátor“), aj keď v zastúpení iným prokurátorom Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky (ďalej aj „generálna prokuratúra“), rozhodoval v prípravnom trestnom konaní ako nadriadený prokurátor o riadnom opravnom prostriedku (sťažnosti) proti rozhodnutiu prokurátora alebo policajta, je vylúčený prieskum takého rozhodnutia generálneho prokurátora generálnym prokurátorom podľa prvého dielu ôsmej hlavy tretej časti (§ 363 a nasledujúce) Trestného poriadku.

II. Procesná situácia totožnosti orgánu rozhodovania a orgánu prieskumu dotknutého rozhodnutia (generálny prokurátor), keď takú totožnosť ustanovuje zákon bez ohľadu na možnosť zastúpenia generálneho prokurátora iným prokurátorom generálnej prokuratúry pri rozhodovaní, nie je zlučiteľná s výkonom základného práva osôb uvedených v § 364 ods. 1 Trestného poriadku na inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky. Týmto osobám, najmä obvinenému pritom Trestný poriadok poskytuje iné prostriedky na ochranu ich práv jednak v prípravnom konaní a na jeho základe potom najmä v súdnom konaní.»

2. Dôvod prijatia zjednocovacieho rozhodnutia v citovanej podobe spočíva v nemožnosti rozširovania tzv. autoremedúry výlučne analógiou, bez náležitého zákonného základu. Tým by podľa väčšinového názoru pléna došlo k eliminovaniu devolutívneho účinku pri prieskume už právoplatného rozhodnutia. Ratio decidendi disentovaného rozhodnutia taktiež vychádza z konceptu, podľa ktorého „zo zákona odvodené právo na rozhodnutie o návrhu na postup podľa § 363 Trestného poriadku... môže byť v rámci zákonnej úpravy obmedzené, a to nielen výslovne, ale aj zákonným mechanizmom generovanou duplicitou (potenciálneho) predmetu prieskumu“ (bod 27). Následne sa zdôrazňuje priestor na poskytnutie ochrany práv obvineného, ktorý poskytujú ďalšie štádiá trestného konania.

II.

3. Podľa § 67 zákona o ústavnom súde pripájame k uvedenému uzneseniu ústavného súdu odlišné stanovisko, a to k jeho výroku i odôvodneniu.

III.

4. V úvode nášho odlišného stanoviska považujeme za potrebné podčiarknuť parciálnu povahu zjednocovanej otázky v pomere k nazeraniu na inštitút zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní ako celok. Vo svojej podstate ide o výklad a následne i uplatňovanie § 363 ods. 1 Trestného poriadku a v ňom použitej kategórie „právoplatné rozhodnutie prokurátora“. Právomoc zrušiť právoplatné rozhodnutie prokurátora podľa odkázaného ustanovenia patrí generálnemu prokurátorovi, pričom názorová odlišnosť senátov ústavného súdu spočívala v tom, či právoplatným rozhodnutím prokurátora preskúmateľným a zrušiteľným v zmysle § 363 ods. 1 Trestného poriadku je aj právoplatné rozhodnutie generálneho prokurátora.

5. Väčšina pléna ústavného súdu z pohľadu vzťahov medzi jednotlivými relevantnými procesnými pravidlami Trestného poriadku sformulovala dôvody, ktoré sú nepochybne racionálne a vytvárajú logický celok. Podľa nášho názoru však nedostatočne zohľadňujú ľudsko-právny aspekt, ktorý je v predmetnej veci koncentrovaný do základného práva na inú právnu ochranu.

6. Základného práva na inú právnu ochranu sa možno domáhať len v medziach zákonov, ktoré čl. 46 ods. 1 ústavy vykonávajú. Ústavný koncept vyplývajúci z čl. 51 ods. 1 ústavy nepopiera povinnosť orgánov verejnej moci (generálneho prokurátora nevynímajúc) vykladať a uplatňovať právne predpisy v súlade s ústavou. Hodnotovo najdôležitejšiu súčasť ústavy tvorí úprava základných práv a slobôd. Chápeme názor väčšiny pléna, podľa ktorého autoremedúra „je v trestnom konaní možná, len ak to Trestný poriadok výslovne ustanovuje a len za týmto zákonom ustanovených podmienok“ (bod 22), pretože ústava upravuje aj povinnosť štátnych orgánov konať len v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Citovaný názor však izolovane zohľadňuje čl. 2 ods. 2 ústavy a zároveň opomína pohľad z „opačnej“ strany, teda pohľad

ľudsko-právny. Trestný poriadok v tretej časti ôsmej hlave prvom oddiele s výnimkou uvedenou v § 363 ods. 3 explicitne nevymedzuje druhové právoplatné rozhodnutia prokurátora alebo policajta, ktoré by boli spod prieskumu generálneho prokurátora vylúčené. Aj pri rešpekte k uhlu pohľadu zvolenému väčšinou pléna je potrebné zdôrazniť, že zákon výslovne priznáva generálnemu prokurátorovi právomoc v prípravnom konaní preskúmať a zrušiť právoplatné rozhodnutie prokurátora, ktorým je aj generálny prokurátor. Ako výnimku z tejto právomoci generálneho prokurátora neformuluje prípad prieskumu právoplatného rozhodnutia generálneho prokurátora o sťažnosti ako riadnom opravnom prostriedku.

7. Kým teda väčšina pléna zastáva stanovisko, že právo domáhať sa návrhom na postup podľa § 363 a nasl. Trestného poriadku preskúmania právoplatného rozhodnutia generálneho prokurátora by existovalo len v prípade, ak by to výslovne upravil zákonodarca, podľa nášho názoru si explicitnú zákonnú oporu vyžaduje odopretie takého práva. Ako príklad možno uviesť § 185 ods. 2 druhú vetu Trestného poriadku, ktorý výslovne upravuje, že uznesenie prokurátora možno sťažnosťou napadnúť len v tých prípadoch, v ktorých to zákon výslovne pripúšťa, a ak rozhoduje vo veci v prvom stupni. Ešte adresnejšie poukazujeme na už spomenutý § 363 ods. 3 Trestného poriadku, podľa ktorého generálny prokurátor v konaní podľa odseku 1 rozhodne uznesením, proti ktorému nie je prípustný opravný prostriedok. Ak teda zákonodarca chcel ustanoviť medze, v rámci ktorých sa možno domáhať základného práva na inú právnu ochranu pri prieskume právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní, dostatočne jasne a zrozumiteľne to v zákonomnom texte vyjadril. Vo vzťahu k (ne)preskúmateľnosti právoplatného rozhodnutia generálneho prokurátora o sťažnosti ako o riadnom opravnom prostriedku podľa Trestného poriadku však obdobné pravidlo vylučujúcej povahy (okrem už uvedeného § 363 ods. 3) pri úprave postupu podľa § 363 a nasl. Trestného poriadku nenájdeme.

8. V konečnom dôsledku by prieskum právoplatného rozhodnutia generálneho prokurátora postupom podľa § 363 a nasl. Trestného poriadku ani nebol prekročením právomoci generálneho prokurátora a porušením čl. 2 ods. 2 ústavy. Konal by totiž v rozsahu ustanovenom zákonom (má právomoc preskúmať „právoplatné rozhodnutia prokurátora“, ktorým je aj on sám), ako aj spôsobom ustanoveným zákonom (postup podľa § 363 – § 367 Trestného poriadku).

9. Preto sme presvedčení, že nie je správny záver formulovaný v bode I výroku disentaného uznesenia, ktorý vylučuje prípustnosť prieskumu právoplatného rozhodnutia generálneho prokurátora o sťažnosti ako o riadnom opravnom prostriedku postupom podľa § 363 a nasl. Trestného poriadku. Takto totiž ústavný súd ustanovil medze základného práva na inú právnu ochranu svojím rozhodnutím, hoci podľa čl. 51 ods. 1 ústavy tak možno urobiť iba zákonom.

10. Výrok II zjednocovacieho uznesenia je potom pokračovaním nesprávnosti oponovanej v predchádzajúcom odseku. Plénum formuluje pravidlo (zásadu), podľa ktorého totožnosť orgánu rozhodovania a orgánu prieskumu vylučuje možnosť domáhať sa základného práva na inú ochranu postupom podľa § 363 a nasl. Trestného poriadku. Záver vyjadrený v tomto bode výroku väčšina vyvodzuje zo zákonného mechanizmu, ktorý má generovať duplicitu prieskumu.

11. Z metodologického hľadiska väčšina pléna pre prípustnosť autoremedúry vyžaduje výslovnú zákonnú dikciu. Obracia sa na text zákona, a keď v ňom autoremedúru nenájde, potom uzatvára, že nie je prípustná. Na konštatovanie existencie obmedzenia základného práva na inú právnu ochranu však už väčšina výslovnú oporu v zákone nehľadala. Postačovala jej neostrá kategória zákonného mechanizmu, hoci odôvodnenie disentaného rozhodnutia

neuvádza, v ktorom ustanovení Trestného poriadku či iného zákona je taký mechanizmus na účel postupu podľa § 363 a nasl. Trestného poriadku ukotvený. Pritom z ústavy vyplýva, že práve obmedzenia základného práva na inú právnu ochranu vyžadujú explicitný zákonný základ (čl. 13 ods. 2 i čl. 51 ods. 1 ústavy).

12. Ani devolutívny účinok opravných prostriedkov založený na predpoklade nedostatočnej nestrannosti prieskumného orgánu verejnej moci (bod 21 zjednocovacieho rozhodnutia) nepredstavuje dostatočný argumentačný základ pre zavedenie obmedzenia základného práva na inú právnu ochranu, ku ktorému pristúpila väčšina pléna. Obe uvedené kategórie procesného práva (devolúcia, nestrannosť) totiž nie sú determinantmi obsahu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ale naopak, sú jeho dôsledkom. Práve plénom konštatovaná existencia ďalších prostriedkov na ochranu práv osôb uvedených v § 364 ods. 1 Trestného poriadku v prebiehajúcom trestnom konaní oslabuje potrebu presadenia devolutívneho účinku pri prieskume podľa § 363 a nasl. Trestného poriadku.

13. Z uvedených dôvodov mal byť podľa nášho názoru výsledok zjednocovania opačný, umožňujúci osobám uvedeným v § 364 ods. 1 Trestného poriadku domáhať sa návrhom preskúmania právoplatného rozhodnutia generálneho prokurátora o sťažnosti ako riadnom opravnom prostriedku. Názor prijatý väčšinou pléna zavádza zákonom nepredpokladané, a teda originárne obmedzenie základného práva na inú právnu ochranu, na čo ústava oprávňuje iba priamo demokraticky legitimovaného zákonodarcu.